

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συνοπτική έκθεση πεπραγμένων του έτους 1997

Κατά τὸ ἔτος 1997 ἔγιναν οἱ ἐξῆς μεταβολές στὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου. Τὸν Μάρτιο ἀποχώρησε λόγω συνταξιοδοτήσεως ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Δημήτριος Σοφιανός, ὁ ὁποῖος ἐκλέχτηκε καθηγητὴς στὸ Τμῆμα Ἱστορίας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου, ἐνῶ τὸν Ἀπρίλιο ἀποχώρησε ἡ ἐρευνήτρια Ἰωάννα Κόλια. Ἡ Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀνέθεσε προσωρινὰ τὴ διεύθυνση τοῦ Κέντρου στὸν ἐρευνητὴ Κωνσταντῖνο Λάππα. Ἐπίσης, στὰ τέλη Δεκεμβρίου 1996 ἀνέλαβε ὑπηρεσία ἡ νεοδιορισθεῖσα ἐρευνήτρια (γ' βαθμίδας) Ὀλγα Ἀλεξανδροπούλου.

Τὸ Κέντρο συνέχισε καὶ ἐφέτος τὰ ἐν ἐξελίξει προγράμματά του. Τὸ προσωπικὸ του ἀσχολήθηκε γιὰ ἀρκετὸ διάστημα μὲ τὴν ἐπεξεργασία καὶ τὶς τυπογραφικὲς διορθώσεις τοῦ Εὐρετηρίου τῶν πέντε τόμων τῆς Ἐφημερίδος τῆς Βιέννης (1791, 1792, 1793, 1794, 1797), τὸ ὁποῖο θὰ ἐκδοθεῖ μαζί μὲ τὸ Γλωσσάριον τῆς Ἐφημερίδος, ποὺ ἔχει συντάξει ὁ παλαιὸς ἐρευνητὴς τοῦ Κέντρου Γ. Α. Παπαδημητρίου καὶ τὸ ὁποῖο βρίσκεται ἐπίσης στὸ τυπογραφεῖο.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1997 κυκλοφόρησε ὁ πέμπτος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου *Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά*, καθὼς καὶ οἱ πέντε παλαιοὶ τόμοι τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ *Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου* τῶν ἐτῶν 1960-1970 (τ. 10, 11, 15/16, 17/18, 19/20). Ἐντὸς τοῦ 1998 πρόκειται νὰ κυκλοφορήσει ἐπίσης, σὲ ἀνατύπωση μὲ ὀρισμένες προσθήκες τοῦ Δ. Σοφιανοῦ, ὁ Α' τόμος τῶν *Χειρογράφων τῶν Μετεώρων* (Μονὴ Μεταμορφώσεως) τοῦ Ν. Α. Βέη, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐξαντληθεῖ.

Ὁ Ἐπόπτης τοῦ Κέντρου Ἀκαδημαϊκὸς Μανουῖσος Ι. Μανούσακας ἔδωσε στὸ τυπογραφεῖο τὸ ἔργο τοῦ Φραγκίσκου Σκούφου «Ὁ Γραμματοφόρος» (κριτικὴ ἔκδοση μὲ σχόλια). Ἡ τυπογραφικὴ ἐργασία ἔχει προχωρήσει ἤδη ἀρκετὰ καὶ τὸ βιβλίον θὰ κυκλοφορήσει σύντομα στὴ σειρὰ τῶν Δημοσιευμάτων τοῦ Κέντρου.

Ἀναλυτικότερα, στὸ πλαίσιο τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκδοτικῶν προγραμμάτων τοῦ Κέντρου καὶ τῶν εἰδικῶν ἀνασχολήσεων τοῦ προσωπικοῦ του, ἔγιναν οἱ ἐξῆς ἐργασίες:

α) Ὁ Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, ἐπίτιμος Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου (ἀπὸ τὸν Ἀ-

πρίλιο 1997), άσχολήθηκε με την έπεξεργασία τών βυζαντινών και μεταβυζαντινών έγγραφων τών Μετεώρων και τής Μονής Δουσίκου, τών όποίων έτοιμάζει διπλωματική έκδοση. Επίσης προώθησε την έκδοση *Εικονογραφημένα χειρόγραφα τών Μονών τών Μετεώρων*, που έτοιμάζει σε συνεργασία με τον καθηγητή Γ. Γαλάβαρη.

β) Η έρευνήτρια Ίωάννα Κόλια συνέχισε την έπεξεργασία του corpus τών επιστολών του λογίου Άναστασίου Γορδίου, ένω παράλληλα άσχολήθηκε με τρέχουσες έργασίες του Κέντρου, και κυρίως με τον έλεγχο και τις τυπογραφικές διορθώσεις του Εύρετηρίου τής *Έφημερίδος τής Βιέννης*.

γ) Ο Διευθύνων του Κέντρου Κωνσταντίνος Λάππας άσχολήθηκε με τη συμπλήρωση τών Σχολίων τής *Άλληλογραφίας* του Κωνσταντίνου Οικονόμου, τής όποιας είναι έτοιμος για έκδοση ό Β' τόμος (1818 κ.έξ.), και προς τον σκοπό αυτό έργάστηκε σε διάφορες βιβλιοθήκες και άρχεϊα (Γενικά Άρχεϊα του Κράτους, Ιστορική και Έθνολογική Έταιρεία, Έλληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Άρχεϊο κ.ά.). Καταλογογράφησε και έπεξεργάστηκε τά κατάλοιπα του γνωστού Κερκυραίου λογίου Άνδρέα Ίδρωμένου, που σώζονται στο Άρχεϊο Οικονόμων (βιογραφία του, μελέτες, έπιστολές, έπιγράμματα κ.ά.), με σκοπό την έκδοσή τους. Μελέτησε και άποδελτίωσε κώδικα με αντίγραφα επιστολών του Γεωργίου Ριζάρη (Ριζάρειος Έκκλησιαστική σχολή) τών έτών 1824-1830. Συμπλήρωσε τον κατάλογο μαθητών του Φιλολογικού Γυμνασίου τής Σμύρνης (1809-1819), που έχει άρχίσει νά συγκροτεϊ σε Η/Υ, με νέα όνόματα και βιογραφικά τους στοιχεϊα από σύγχρονες πηγές (περ. *Έρμής ό Αόγιος*, κατάλογοι συνδρομητών βιβλίων κ.ά.). Παράλληλα άσχολήθηκε με τις έκδοτικές εκκρεμότητες του Κέντρου, και ειδικότερα με την έπιμέλεια τών παλαιών τόμων τής *Έπετηρίδος του Μεσαιωνικού Άρχεϊου* και με τον έλεγχο και τις τυπογραφικές διορθώσεις του Εύρετηρίου τής *Έφημερίδος τής Βιέννης*. Όλοκλήρωσε, τέλος, και κατέθεσε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Άθηνών (Τμήμα Ιστορίας) τη διδακτορική διατριβή του με θέμα: «Πανεπιστήμιο και φοιτητές στην Έλλάδα κατά τον 19ο αϊώνα».

δ) Η έρευνήτρια Έλένη Άγγελομάτη-Τσουγκαράκη συμμετεϊχε στο έρευνητικό πρόγραμμα «Τά Μοναστήρια τής Έλλάδος, 1. Τά Μοναστήρια τής Κρήτης», μαζί με τον έρευνητή Δημήτριο Τσουγκαράκη. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού άσχολήθηκε με την καταχώριση δεδομένων, τον έλεγχο τών καταχωρίσεων και την ταξινόμηση του φωτογραφικού άρχεϊου. Έλαβε επίσης μέρος σε έρευνητική άποστολή στην Κρήτη από 9 έως 30 Αύγουστου για την επιτόπια έρευνα, τη συμπλήρωση του φωτογραφικού άρχεϊου και τη συνέχιση τής καταγραφής έπιγραφών και χαραγμάτων. Κατά τη διάρκεια τής κανονικής της άδειας από 19-26 Ίουλίου φιλοξενήθηκε έπι μία έβδομάδα στο Έλληνικό Ίνστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπου-

δων τῆς Βενετίας και ἐργάστηκε στα ἀρχεῖα τῆς Βενετίας για τὴ συλλογὴ ἀνέκδοτου ὑλικοῦ σχετικοῦ μὲ τὰ μοναστήρια τῆς Κρήτης. Διηύθυνε τὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα «Τὰ ἐγγράφα τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων και τῆς Μονῆς Δουσίου», πὺ ἔχει ὡς ἀντικείμενο τὴν ταξινόμηση και τὴ σύνταξη περιλήψεων τῶν ἐγγράφων τῶν μονῶν αὐτῶν, και συμμετεῖχε στὸν ἔλεγχο και τὶς τυπογραφικὲς διορθώσεις τοῦ Εὐρετηρίου τῆς Ἐφημερίδος τῆς Βιέννης ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς ἄλλους ἐρευνητὲς τοῦ Κέντρου. Τὸ 1997 κυκλοφόρησε τὸ βιβλίο της Ἰόνιος Ἀκαδημία. Τὸ χρονικὸ τῆς ἵδρυσης τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου. Στὶς 14 Ἀπριλίου συμμετεῖχε σὲ ἡμερίδα, πὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὸν Δῆμο Ἰθακησίων και τοὺς Φίλους τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου και στὴν ὁποία ἔκανε ἀνακοίνωση μὲ θέμα «Ὁ λόρδος Γκίλφορντ και ἡ Ἰθάκη». Στὸ πλαίσιο προγράμματος συνεργασίας εὐρωπαϊκῶν και ἀμερικανικῶν Πανεπιστημίων, μετέβη, κατόπιν προσκλήσεως, ἀπὸ 22 ἕως 29 Νοεμβρίου στὸ Ohio State University και μίλησε μὲ θέμα «Ἡ Ἑλλάδα στα τέλη τοῦ 18ου και στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα». Στὶς 18 Ὀκτωβρίου ἐκλέχθηκε καθηγήτρια στὸ Τμῆμα Ἱστορίας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου στὸ ἀντικείμενο «Νέα Ἑλληνικὴ Ἱστορία, 15ος-19ος αἰῶνας».

ε) Ἡ ἐρευνήτρια Πηνελόπη Στάθη ἐργάστηκε, στὸ διάστημα τῆς ἐρευνητικῆς της ἄδειας (10 Νοεμ. 1996 - 10 Ἀπρ. 1997), στὶς ἑλληνορθόδοξες κοινότητες τῆς Κωνσταντινούπολης, ταξινομώντας και καταγράφοντας ἀρχεῖα ἐνοριῶν (Ἀγίου Δημητρίου Κουρτουλούς, Δώδεκα Ἀποστόλων Φερίκιοι, Μεταμόρφωσης τοῦ Σωτῆρος Νεκροταφείου Σισλι, Εὐαγγελίστριας προπόδων Κουρτουλούς, Εἰσοδίων Παναγίας Σταυροδρομίου). Προσκλήθηκε ἀπὸ τὸ τμῆμα Τουρκικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κύπρου και ἔκανε σειρὰ διαλέξεων στὴ διάρκεια τοῦ χειμερινοῦ ἐξαμήνου σὲ θέματα τουρκικῆς γλώσσας και λογοτεχνίας. Ἔλαβε μέρος 1) στὸ Γ' Διεθνὲς Συμπόσιο Τουρκολογίας στὸ Ρέθυμνο (7-11 Ἰαν.) μὲ γενικὸ θέμα «Σεισμοὶ και φυσικὲς καταστροφὲς κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας», ὅπου παρουσίασε ἀνακοίνωση μὲ θέμα «Τὰ σεισμολόγια και ἡ διάδοσή τους στα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας» και 2) σὲ ἐκδήλωση τῆς Ἐταιρείας Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ και Γενικῆς Παιδείας μὲ γενικὸ θέμα «Ὁ Ὀθωμανικὸς κόσμος», ὅπου μίλησε μὲ θέμα «Ἡ γυναίκα ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία στὸ σύγχρονο τουρκικὸ κράτος». Συνέχισε τὴν ἐπεξεργασία τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου και ἀσχολήθηκε παράλληλα μὲ τὸν ἔλεγχο και τὶς τυπογραφικὲς διορθώσεις τοῦ Εὐρετηρίου τῆς Ἐφημερίδος τῆς Βιέννης. Μελέτησε καραμανλίδικο κείμενο τοῦ 19ου αἰῶνα για τὴν ἵδρυση και τὴν ἱστορία τῆς Μονῆς Κύκκου τοῦ μητροπολίτη Ἀγκύρας Σεραφεὶμ τοῦ Πισσιδίου.

στ') Ἡ ἐρευνήτρια Ρόδη-Ἀγγελικὴ Σταμούλη ἀσχολήθηκε μὲ τὶς διορθώσεις

τῶν τυπογραφικῶν δοκιμῶν τοῦ ἔργου τῆς *Τὰ Βιβλία Διοικήσεως Πρεβέζης (1802-1808)*, πού τυπώνεται στή σειρά τῶν Δημοσιευμάτων τοῦ Κέντρου. Συνεργάστηκε ἐπίσης στὸν ἔλεγχο καὶ τίς τυπογραφικὲς διορθώσεις τοῦ Εὐρετηρίου τῆς *Ἐφημερίδος* τῆς Βιέννης. Ὡς τὸν Αὐγουστο εἶχε τὴν εὐθύνη τῆς καταγραφῆς τῶν νέων βιβλίων πού εἰσήχθησαν στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου.

ζ) Ὁ ἐρευνητὴς Δημήτριος Τσουγκαράκης διηύθυνε τὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα «Τὰ Μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος, 1. Τὰ Μοναστήρια τῆς Κρήτης» καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν καταχώριση δεδομένων, τὸν ἔλεγχο τῶν καταχωρίσεων, τίς ἐκτυπώσεις, τὴν τροποποίηση τοῦ προγράμματος ἐκτυπώσεων καὶ τὴν ταξινόμηση τοῦ φωτογραφικοῦ ἀρχείου. Ἐλαβε ἐπίσης μέρος σὲ ἐρευνητικὴ ἀποστολὴ στὴν Κρήτη ἀπὸ 9 ἕως 30 Αὐγούστου γιὰ τὴν ἐπιτόπια ἔρευνα, τὴ συμπλήρωση τοῦ φωτογραφικοῦ ἀρχείου καὶ τὴ συνέχιση τῆς καταγραφῆς ἐπιγραφῶν καὶ χαραγμάτων. Ἀπὸ 19-26 Ἰουλίου, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κανονικῆς του ἄδειας, φιλοξενήθηκε ἐπὶ μίᾳ ἐβδομάδα στὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν τῆς Βενετίας καὶ ἐργάστηκε στὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας γιὰ τὴ συλλογὴ ἀνέκδοτου ὑλικοῦ σχετικοῦ μὲ τὰ μοναστήρια τῆς Κρήτης. Συμμετεῖχε στὸ Συνέδριο «Βενετία καὶ Κρήτη» (1-4 Ὀκτωβρίου) μὲ τὴν ἀνακοίνωση «Ἡ βυζαντινὴ παράδοση κατὰ τὴν πρώιμη Ἐνετοκρατία στὴν Κρήτη. Μερικὲς παρατηρήσεις στὸ ζήτημα τῆς πολιτισμικῆς ταυτότητας». Στὸ πλαίσιο τοῦ προγράμματος συνεργασίας εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανικῶν Πανεπιστημίων, μετέβη, κατόπιν προσκλήσεως, ἀπὸ 22 ἕως 29 Νοεμβρίου στὸ Ohio State University καὶ μίλησε μὲ θέμα «Τὸ Βυζάντιο καὶ ἡ κλασικὴ παράδοση». Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος συνέχισε ἐπίσης τὴ διδασκαλία τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας στὸ Τμῆμα Ἱστορίας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου, τοῦ ὁποῦ εἶναι ἀναπληρωτὴς καθηγητῆς καὶ πρόεδρος.

η) Ἡ ἐρευνητριά Ὀλγα Ἀλεξανδροπούλου ἀσχολήθηκε μὲ τὸν ἔλεγχο καὶ τίς τυπογραφικὲς διορθώσεις τοῦ Εὐρετηρίου τῆς *Ἐφημερίδος* τῆς Βιέννης. Ἐπίσης ἐτοίμασε γιὰ ἔκδοση τὴ *Διήγησι περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Μόσχας* (παράλληλη ἔκδοση τοῦ ρωσικοῦ πρωτοτύπου καὶ τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης τοῦ 17ου αἰῶνα) καὶ συνεχίζει τὴν ἐργασία τῆς γιὰ τὴν κριτικὴ ἔκδοση τῆς *Ἱστορίας τῆς Ρωσίας* τοῦ Διονυσίου Ἰβηρίτη. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν δύο ταξιδιῶν στὴ Μόσχα συνέχισε τὴ συλλογὴ ἀρχεῖοιοῦ ὑλικοῦ καὶ βιβλιογραφίας γιὰ τὰ ἐρευνητικὰ τῆς προγράμματα: 1) «Ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς Ἀγίου Νικολάου (17ος αἰῶνας)» καὶ 2) «Ρῶσοι περιηγητὲς στὴ νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη καὶ ἀνατολικὴ Μεσόγειο». Παράλληλα ἀσχολήθηκε μὲ τὸν σχεδιασμὸ τῆς ἠλεκτρονικῆς βάσης δεδομένων γιὰ τὸν ρωσικὸ περιηγητισμὸ στὴ χριστιανικὴ Ἀνατολή. Ἐλαβε μέρος σὲ δύο διεθνῆ ἐπιστημονικὰ συμπόσια: 1) «Βαλκανικὲς Ἀναγνώσεις 4. Ἀρχαία - Μεσαιωνικὴ - Νέα Ἑλλάς» (Μόσχα, Φεβρουάριος 1997), μὲ θέμα

ἀνακοίνωσης «Ἡ εἰκόνα τῆς Ρωσίας στὰ ἑλληνικά λογοτεχνικά περιοδικὰ τοῦ 19ου αἰώνα» (ἡ ἀνακοίνωση ἐστάλη καὶ διαβάστηκε) καὶ 2) «Ἡ Μόσχα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς» (Μόσχα, Σεπτέμβριος 1997), μὲ θέμα ἀνακοίνωσης «Ἡ Διήγησις περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Μόσχας καὶ ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασή της (17ος αἰ.)». Ἐπίσης ἔκανε σειρὰ διαλέξεων στὸ Τμῆμα Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου «Λομονόσοβ» τῆς Μόσχας μὲ θέμα «Σταθμοὶ στὴν ἱστορία τῶν ἑλληνορωσικῶν σχέσεων τοῦ 17ου αἰώνα» (Μάρτιος 1997) καὶ μία διάλεξη στὸ Ἱστορικὸ Τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου Κύπρου μὲ θέμα «Ἡ Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως στὴ ρωσικὴ φιλολογία» (Νοέμβριος 1997). Ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη τῆς καταγραφῆς τῶν νέων βιβλίων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου.

Τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου ἀπασχολήθηκε ἐπίσης, ἐλλείψει γραμματέως, μὲ τὴ διεκπεραίωση διοικητικῶν ἐργασιῶν, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἐξυπηρέτηση, ἀπ' εὐθείας ἢ δι' ἀλληλογραφίας, ἐρευνητῶν καὶ Ἱδρυμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου ἐμπλουτίσθηκε ἐφέτος μὲ 375 περίπου νέες ἐγγραφές βιβλίων καὶ περιοδικῶν (ἀριθ. βιβλίου εἰσαγωγῆς 11533 κ.ἐξ.), πού προέρχονται κυρίως ἀπὸ δωρεές (20 περίπου ἐγγραφές ἀπὸ ἀγορά).

Ὁ Διευθὼν τοῦ Κέντρου

Κ. Λάππας